

वीरेन्द्रनगर नगरपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड : ५

संख्या : ७

मिति : २०७५/०७/०७

भाग २

८० वर्ष उमेर पुगेका जेष्ठ नागरिकहरूलाई घरमा स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम सम्बन्धी निर्देशिका, २०७५

प्रस्तावना

८० वर्ष उमेर पुगेका जेष्ठ नागरिकहरूलाई घरमा पहुँच पुर्याई उनीहरूको जीवनलाई सुविधायुक्त बनाउने कार्यक्रमलाई व्यवस्थित गर्न वान्छनीय भएकाले, वीरेन्द्रनगर नगरपालिका, सुर्खेत ले यो निर्देशिका बनाई जारी गरेको छ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

- (१) यो निर्देशिकाको नाम ८० वर्ष उमेर पुगेका जेष्ठ नागरिकहरूलाई घरमा स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम सम्बन्धी निर्देशिका, २०७५ रहेको छ।
- (२) यो निर्देशिका कार्यपालिका बाट स्वीकृत भएको मितिदेखि लागू हुनेछ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,

- (क) “नगरपालिका” भन्नाले वीरेन्द्रनगर नगरपालिका लाई सम्झनुपर्छ।
- (ख) “शाखा” भन्नाले भन्नाले जन स्वास्थ्य शाखालाई सम्झनुपर्छ।
- (ग) “स्वास्थ्यकर्मी भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम मान्यता प्राप्त चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मी मध्ये स्थानीय तहमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाले तोकिएका तालिम प्राप्त चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मी सम्झनुपर्छ।
- (घ) “सेवाग्राही” भन्नाले ८० वर्ष उमेर पुगेका व्यक्ति सम्झनुपर्छ।
- (ङ) “दक्ष चिकित्सक” भन्नाले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नका लागि मन्त्रालयद्वारा तोकिएको विशेष तालिम प्राप्त चिकित्सक सम्झनुपर्छ।
- (च) “सरकारी स्वास्थ्य संस्था” भन्नाले प्रदेश सरकार र स्थानीय तह अन्तर्गतका प्रदेश अस्पताल, नगर अस्पताल, र स्वास्थ्य चौकी, आधारभुत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र र शहरी स्वास्थ्य केन्द्र समेतलाई सम्झनुपर्छ।

(ज) “सेवा” भन्नाले यस निर्देशिका बमोजिम सेवाग्राहीले प्राप्त गर्ने प्रवद्धनात्मक, प्रतिकारात्मक तथा उपचारात्मक सेवा सम्झनुपर्छ ।

३. आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने

- (१) जेष्ठ नागरिकहरूको स्वास्थ्य समस्या निदान तथा उपचारका लागि स्वास्थ्यकर्मीहरूद्वारा अनुसूची ४ मा उल्लेखित सेवाहरू प्रदान गर्नुपर्नेछ ।
- (२) सेवाग्राहीहरूको घरमा गई उपचार दिने सेवा सम्बन्धी जानकारी विभिन्न संचार माध्यमहरूद्वारा प्रशारण गरी सेवाग्राहीहरूको परिवार, महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविका, युवा क्लव र आमा समूहलाई दिनुपर्छ ।
- (३) कार्यक्रमबारे जानकारी गराउन आर्थिक मितव्ययिता अपनाई पालिका स्तरीय सरोकारवालाहरूको लागि १ दिने अभिमुखीकरण कार्यशाला आयोजना गर्नुपर्नेछ उक्त अभिमुखीकरण कार्यक्रममा स्थानीय तहका स्वास्थ्य संस्थाका प्रमुख वा प्रतिनिधि स्थानीय तहका प्रमुख उपप्रमुख सम्पूर्ण वडाका वडा अध्यक्षहरू कार्यपालिका सदस्यहरू प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत तथा लेखा अधिकृत लाई समावेश गराउनुपर्नेछ ।
- (४) घरमा गएर स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्दा विनियोजित रकमको परिधिभित्र रही कार्ययोजना बनाई प्रत्येक ६ महिनाको एक पटक सेवा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ र आवश्यकता महसुस भएको खण्डमा विशेष विरामिहरूको लागि थप पटक सेवा प्रदान गर्नुपर्नेछ ।
- (५) स्वास्थ्य संस्थाहरूले वडा कार्यालय संग समन्वय गरी वडा अनुसारको ८० वर्ष माथिका जेष्ठ नागरिकहरूको लागत विवरण तयार गरी अध्यावधिक गर्नुपर्छ र सोहि अनुसार योजना तर्जुमा गरी कार्यक्रम शुरुवात गर्नुपर्नेछ ।

४. रकमको व्यवस्था

- (१) सेवाग्राहीहरूको घरमा गई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नको लागि विनियोजन गरिएको रकम मध्येवाट स्वास्थ्य शाखाले सम्बन्धित सेवा प्रदायकलाई रकम भुक्तानी दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम रकम उपलब्ध गराउँदा वार्षिक खर्चको हिसाब गरी अर्धवार्षिक रूपमा रकम उपलब्ध गराईनेछ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिमको रकमबाट सम्बन्धित स्वास्थ्य कार्यालयले स्थानीय तहको सहकार्यमा आफ्नो क्षेत्रभित्रका सेवाग्राहीहरूको सूची तयार गरी निदान, उपचार तथा रोकथाम गर्नकोलागि आवश्यक विधि र तरिका निर्धारण गरी कार्य योजना सहित घरघरमा स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (४) स्थानीय तहको सामाजिक विकास समिति, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत तथा स्वास्थ्य शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरूले नगर सभा बाट यस कार्यक्रमको लागि बजेट छुट्टाउन पहल गर्नुपर्नेछ ।

५. स्वास्थ्य सेवा प्रदायकको सेवा सुविधा

सेवाग्राहीहरूलाई घरमा गई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरे वापत सेवाप्रदायकलाई प्रति सेवाग्राही देहायको रकममा नबढ्ने गरी अर्धवार्षिक रूपमा यातायात खर्च रकम उपलब्ध गराइनेछ।

- (क) क वर्ग क्षेत्रको लागि तिन सय रुपैयाँ
 (ख) ख वर्ग क्षेत्रको लागि दुई सय रुपैयाँ,
 (ग) ग वर्ग क्षेत्रको लागि एक सय रुपैयाँ,
 (२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त गरेको रकम मध्येबाट सम्बन्धित सेवाग्राहीको उपचार परामर्श गरे वापतको सेवा शुल्क र खाजा खर्च समेत सम्झनु पर्नेछ।
 (३) उपदफा (१) बमोजिमको “क” वर्ग क्षेत्र, “ख” वर्ग क्षेत्र तथा “ग” वर्ग क्षेत्रको भौगोलिक वर्गीकरण देहायबमोजिम गरिएको छ।

“क” वर्ग क्षेत्र	“ख” वर्ग क्षेत्र	“ग” वर्ग क्षेत्र
वडा नं १५ र १६ का सम्पूर्ण भाग वडा नं १४ को दर्नाकोट, थाली र रातानाङ्ला वडा नं १३ को नल खोला	- वडा नं १४ को “क” वर्ग क्षेत्र बाहेक अन्य क्षेत्र - वडा नं १३ को “क” वर्ग क्षेत्र बाहेक अन्य क्षेत्र - वडा नं २ को निकास क्षेत्र - वडा नं ९ को रहरपुर क्षेत्र - वडा नं १० को सानो सुर्खेत क्षेत्र - वडा नं ११ को झुप्रा क्षेत्र	वडा नं १ देखी १२ सम्मको सम्पूर्ण क्षेत्र

६. स्वास्थ्य सेवा प्रदायकको हकमा

यस निर्देशिका बमोजिमको अनुसूची १ बमोजिमको सेवाको विवरण सहितको खर्चको भुक्तानीको विवरण अर्धवार्षिक रूपमा शाखामा पठाउनुपर्नेछ।

७. सुविधा वितरण

- (१) यस निर्देशिका बमोजिम सेवाग्राहिलाई सेवा प्रदान गरे बापत सेवाप्रदायकहरूको यातायात खर्चको विवरण स्वास्थ्य संस्था प्रमुखकले प्रमाणित गरेको आधारमा सम्बन्धित सेवा प्रदायकलाई अर्धवार्षिक रूपमा भुक्तानी गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।
 (२) सेवा प्रदान गर्दा लाने रकम प्रदान गर्दा सम्बन्धित सेवा ग्राहीको परिचयपत्र (जस्तै नागरिकताको प्रतिलिपि वा मतदाता नामावली परिचय पत्रको प्रतिलिपि मा स्थानीय तहको सिफारिस पत्रको साथमा विरामी पुर्जा, स्वास्थ्य संस्थाको सिफारिस पत्र संलग्न गर्नुपर्नेछ।
 (३) जेष्ठ नागरिकहरूमा देखापर्ने जटिल स्वास्थ्य समस्याको हकमा थप उपचार सेवा लिन पर्ने भएमा र सुविधायुक्त अस्पताल जानुपर्ने भएमा निजलाई थपसेवा लिने अस्पताल सम्म जानका लागि स्थानीय तहसँग समन्वय गरी व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।
 (४) सेवा प्रदान गरिएका सेवा ग्राहीहरूको अभिलेख जेष्ठ नागरिक स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम रजिष्टर (HMIS- ५.१०) प्रयोग गरी अध्यावधीक गर्नुपर्नेछ।

(५) स्वास्थ्य संस्थाले अर्धवार्षिक रूपमा अनुसूची १ अनुसारको फारम भरी स्वास्थ्य शाखालाई प्रतिवेदन गर्नुपर्नेछ ।

८. खर्चका क्षेत्रहरू

- (१) यस कार्यक्रममा खर्चका क्षेत्रहरू देहाय बमोजिमका शिर्षकमा मात्र हुनेछन् ।
- (क) दफा (५) को उपदफा (१) बमोजिमको सेवा प्रदायकहरूको यातायात खर्च ।
  - (ख) अत्यावश्यक औषधि र उपकरण खरिद
  - (ग) Basic Health Kit झोला वा वाकस खरिद
  - (घ) पालिका स्तरीय सरोकारवालाहरू संग अभिमुखीकरण
  - (ङ) यसै कार्यक्रमको अनुगमन

९. अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण

सेवाको गुणस्तरीयता र सुचिश्चिता अनुगमन गर्नका लागि आवश्यकतानुसार स्थानीय तहबाट स्वास्थ्य शाखाका प्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत तथा आवश्यकता अनुसार निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूले अनुसूची २ बमोजिमको चेकलिस्ट प्रयोग गरी अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गर्नुपर्नेछ । अनुगमनको भत्ता आर्थिक कार्यविधि अनुसार भुक्तानी दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

१०. सेवाको पारदर्शिता

- (१) सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्य संस्थाले स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिएको सेवाको विवरण नाम जातिय कोड ठेगाना र सेवा प्रदान गरिएको मिति प्रत्येक महिना सार्वजनिक गर्नुका साथै सम्बन्धित स्थानीय तहमा समेत जानकारी गराउनु पर्नेछ साथै सेवा सम्बन्धि सम्पूर्ण कागजातहरू सुरक्षित राखी अनुगमन गर्ने अधिकारीलाई आवश्यक परेमा देखाउनुपर्नेछ । उक्त पारदर्शिता एवं प्रवर्धनको नमूना फाराम अनुसूची-३ बमोजिम हुनेछ ।
- (२) स्वास्थ्य शाखाले वडा कार्यालयको सहयोगमा ८० वर्ष उमेरका जेष्ठ नागरिकको लगत तयार गर्नुपर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिमको लगत हरेक वर्ष अध्यावधीक गर्नुपर्नेछ ।
- (४) उपदफा (२) बमोजिमको लगत वेभ साइटमा समेत प्रकाशित गर्नुपर्नेछ ।
- (५) यस निर्देशिका मार्फत प्रदान गरिने सेवा र अन्य निकाय एवं प्रचलित कानूनमा भएका व्यवस्थाले प्रदान गर्ने सेवासंग दोहोरो नपर्ने गरी भुक्तानी गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।

११. रकम भुक्तानी हुने: सेवा प्रदान गरे वापतको रकम माग गर्दा अनुसूची १ बमोजिम माग गर्नु पर्ने छ ।

१२. प्रचलित कानून बमोजिम हुने

यस निर्देशिकामा उल्लेख भएको विषयको हकमा यसै बमोजिम र अन्य कुराको हकमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

१६. संशोधन: कार्यपालिकाले आवश्यक ठानेमा यो निर्देशिका संशोधन गर्न सकिनेछ ।

अनुसुची १

दफा ११ संग सम्बन्धित

सेवा प्रदायक स्वास्थ्य संस्थाले प्रतिवेदन गरि रकम भुक्तानी माग गर्ने फारम

स्वास्थ्य संस्थाको नाम:

मिति:

क्र. स.	सेवा ग्राहीको नाम थर	उमेर	सेवा दर्ता नं	जाति कोड	सेवाको विवरण	सेवा ग्राहीको परिचय पत्र नं	प्रति सेवाग्राही बापतको रकम	सेवा प्रदायकको नाम थर

जम्मा रकम रु .....अक्षर

पी:.....

नोट: यस फारम संग दफा ७ को (२) बमोजिमको कागाजात संलग्न गरि उपदफा १ अनुसारको प्रक्रिया पुरा गर्नुपर्छ ।

विवरण तयार गर्नेको

नाम:

पद:

दस्तखत:

मिति:

विवरण प्रमाणित गर्नेको

नाम:

पद:

दस्तखत:

मिति:

अनुसुची २
दफा ९ संग सम्बन्धित
अनुगमन चेकलिष्टको नमुना

अनुगमनकर्ताको

नामः

पदः

कार्यालय/ठेगानाः

अनुगमन गरिएको संस्थाको

नामः

अनुगमन गरेको मितिः

सेवा प्रदायक स्वास्थ्य संस्था

क्र स	विवरण	गरेको/ भएको	नगरेको/ नभएको
१	सेवा प्रदायक संस्थाले नियमित सेवा प्रदान गरेको		
२	सेवाको व्यवस्थापन		
३	सेवा ग्राहि सेवा बाट सन्तुष्ट		
४	गुणस्तरिय सेवा प्रदान		
५			
६			

अनुगमनको क्रममा देखापरेका समस्याहरू

१. २.

३. ४.

५.

समस्या समाधानका लागि गरिएका प्रयासहरू

१. २.

३. ४.

५.

अनुगमन कर्ता द्वार सुझाव सल्लाह

१. २.

३. ४.

५.

अनुसुची ३
दफा ११ संग सम्बन्धित
सेवाको पारदर्शिता फारम

स्वास्थ्य संस्थाको नाम:

मिति:

क्र. स.	सेवा ग्राहीको नाम थर	उमेर	सेवा दर्ता नं	जाति कोड	सेवाको विवरण	सेवा ग्राहीको परिचय पत्र नं	सेवा प्रदान गरेको पटक	सेवा प्रदायकको नाम थर

अनुसूची-४ (क)

दफा (१) सँग सम्बन्धित

८० वर्ष उमेर पुगेका जेष्ठ नागरिकहरुलाई प्रदान गरिने सेवाहरु

घरैमा गई दिईने आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरु निम्नानुसार हुनेछन ।

1. General checkup: Blood Pressure, Temperature, Pulse, Respiration, Jaundice.
2. General Eye and Ear checkup, Respiratory Checkup, Counseling and Treatment.
3. Condition of joints (checkup), Counseling and Treatment
4. Blood Sugar, Clinical s/s and Urine test for Protein by strip
5. RDT for Malaria, Sputum for AFB and Sputum screening for Pulmonary TB,
6. Dressing and Bandaging.
7. Treatment and Counseling for minor disease and injuries.
8. Counseling of risk factors of NCD and other diseases like smoking, Alcohol drink, physical exercise, mental relaxation etc.

नोट: स्वास्थ्य समस्याको प्रकृती तथा आवश्यकता को आधारमा प्रदान गरिने आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरु थपघट हुन सक्नेछ । घरमा गएर सेवा दिँदा अन्य सेवा ग्राहिहरुलाई समेत जनस्वास्थ्य सेवाहरु एकिकृत गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने छ । जस्तै: परिवार नियोजन, गर्भवति जांच, सुत्केरी जांच, स्वास्थ्य शिक्षा तथा परामर्श, प्रजनन् स्वास्थ्य आदि ।

अनुसूची-४ (ख)

दफा ३ (१) संग सम्बन्धित

८० वर्ष उमेर पुगेका जेष्ठ नागरिकहरुलाई दिइने सेवा र जाँच गर्ने प्रक्रिया / विरामी जाँच चेक लिष्ट

(Please follow all given steps during the patient examination. Your counseling and sweet voice can motivate the elderly people to initiate their self-care)

1. Identification- Name, age, sex, cast, address, number of available family members, ethnic code.

2. Chief Complains

a. Main health complains with duration

3. Food and behavior: Present food habit: smoking or tobacco use; alcohol drinks; physical inactivity; use of high salt, fat and sugar.

4. Past history of hypertension, diabetes mellitus, chronic respiratory diseases, urinary problems, TB, cancer, major accidents.

5. General Examination: Body built, Blood Pressure, Temperature, Pulse, Respiration, Anemia, Jaundice, Cyanosis and Body weight and calculate Body Mass Index (BMI)

6. Systemic Examination

a. Respiratory

Shortness of breath, cough, sputum, blood in sputum, chest pain

Check for pink or blue tongue

Count respiration rate

Examine chest for wheeze and crepitation.

b. Cardiovascular exercise and relieve on rest.

Palpitation, tiredness, chest pain on exercise

Dizziness or fainting attacks

Count pulse rate and measure BP

Examine chest for heart sounds and murmurs

C. Digestive

Appetite, digestion, bowel habit

Epigastric pain or heart burn

Examine abdomen for ascites, liver and other organ enlargement

D. Urinary

Urine frequency, stream, burning micturition.

Feeling of incomplete evacuation of urine

Examine lower abdomen for bladder fullness and growth

E. Bone and Joint

Pain and swelling

Visible deformity

Mobility of joints

F. Skin Problems

Dryness and cracks

Fungal and bacterial infections

Sores and chronic wounds

G. Eye and ear problems- any disease or visible deformity

7. Basic investigations

Use glucometer for blood sugar

Urine strip for sugar and protein

Check for malaria (if fever)

Collect sputum in container (if necessary)

8. Case Management

a. Explain status of health and importance of general examination b.

Treatment of common health problems

c. Dressing and Bandaging

d. Care of skin- cleaning, regular application of oil in wet skin to prevent dryness

e. Regular cutting of nails

f. Explain need of further confirmatory diagnosis of other health problems

g. Explain availability of Free Health Care Services for elderly people in government hospitals

9. Counseling of risk factors of NCD and other diseases

Cessation of smoking or tobacco use

Avoid alcohol drinks

Become physically active and do regular exercise

Avoid use of high salt, fat and sugar

10. Advice on food consumption

Use of locally available food, grains, and green leafy vegetables

Avoid readymade junk foods.

Advice to make a “Small Kitchen Garden” for fresh vegetables.

Counseling to “Become a Change Agent” by explaining the benefits of healthy food, better habits and regular physical exercise to other similar group.

स्वास्थ्यकर्मीहरूले घरैमा गई स्वास्थ्यसेवा प्रदान गर्दा तपशिल बमोजिमको सामग्री संलग्न रहेको

Basic Health Kit को प्रयोग गर्नेछन ।

1. BP set, Stethoscope, Thermometer and Torch.
2. TEST kit for: protein, blood sugar, malaria etc
3. Sputum for AFB glass slide
4. Lancet
5. Cotton with sprit swab
6. Betadine lotion
7. Sputum container and zipper bag
8. Weighing machine
9. Nail cutter
10. Non-elastic measuring tape
11. Loose gloves
12. Basic Drugs:
  - Paracetamol,
  - Ibuprofen,
  - Albendazole,
  - Salbutamol/Aminophylline,
  - Eye/Ear drop (antibiotics)
  - Iron. Amoxycillin, Chlorpheniramine,
  - Metformin, Amlodipine

नोट: सेवाग्राहीको आवश्यकताको आधारमा स्वास्थ्य संस्थाहरूले स्थानीयतहहरूसँग सहकारी गरी अति आवश्यक औषधीहरू थप गर्न सक्नेछन साथै आवश्यकताको आधारमा Basic Health Kit झोला वा वाकस खरिद गर्न सक्नेछन् ।

आज्ञाले,

नरहरी तिवारी

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

जेष्ठ नागरिकहरूलाई घरमा स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम सम्बन्धी निर्देशिका, २०७९, मूल्य रु.१०।-

